

TRES MIL·LENIS D'EUROPA SEGONS DENIS DE ROUGEMONT

TRES MIL·LENIS D'EUROPA és un llibre clàssic sobre la història de la idea d'Europa que acaba de ser reeditat per l'editorial Veintisiete letras de Madrid (2007). El seu autor el pensador suís Denis de Rougemont va voler reflectir en aquest text, com diu el subtítol: 'la consciència europea a través de sus textos' i aquest esforç l'any 1950 tenia una importància que avui, mentre la Unió Europea es construeix encara penosament, convé no passar per alt. Més de mig segle després de la primera edició d'aquest llibre, Europa és una idea que segueix sense ser pensada filosòficament i que amenaça amb morir ofegada per les estadístiques i per la burocràcia que ha generat. Per tant, el llibre continua essent significatiu. Només a primera vista aquest és recull (exhaustiu o quasi) del que filòsofs i pensadors han dit sobre Europa des de Grècia fins ara. En realitat la tesi forta que el personalista suís i protestant que fou Rougemont volia documentar és que 'Europa' és un concepte molt més antic del que la política s'imagina i que els mites al voltant del tema són molt menys absurds del que hom voldria creure quan se la redueix a una pura qüestió comercial.

Rougemont –i el Centre Europeu de la Cultura que ell mateix va fundar i dirigir a Ginebra fins a la seva mort l'any 1985– corresponen a un moment molt significatiu de la construcció europea: el de la postguerra i el de la Comunitat del carbó i de l'acer. Que vol dir, en definitiva, la reconstrucció i la misèria (recordem, per exemple que els productes lactis estigueren sotmesos a racionament fins 1949 a França). En aquell moment els pares fundadors de la CEE tenien en teoria dues opcions: fer Europa a partir de les idees resultava inviable (els morts i la desolació encara estaven molt propers), per tant, van optar per construir-la a partir de la barreja dels interessos econòmics i de la més crassa concepció utilitària. Fou la famosa 'Europa dels mercaders' i no la dels poetes o els filòsofs la que es va realitzar perquè cap altre plantejament no era possible. Pretendre unir pobles que s'havien bombardejat pocs anys enrera per diferències en les idees tan sols resultava factible a partir dels interessos. Això ja ho havia observat Voltaire a partir de l'exemple de la Borsa de Londres a principis del XVIII. Si a la Borsa no importa el fet de ser jueu, moro o cristià és perquè les diferències queden anul·lades en la mesura que el que ens interessa allí no és altra cosa que el comú desig de fer-nos rics. A cap jugador en Borsa li interessa la seva religió, sinó el seu projecte i, en definitiva, en la religió de l'economia qui de debò és heretge és el qui s'arruïna.

El dèficit d'idees i el superhàbit d'enginyeria social i d'economicisme estan en la genètica de la Unió Europea perquè no podia ser de cap altra manera. Però aquest dèficit es continua notant, per exemple, a l'hora de plantejar seriosament temes com el batxillerat europeu o el paper de les llengües (un tema en què tots els catalans ens sentim vitalment implicats). D'aquí l'encert de reeditar un text sobre la 'idea' d'Europa. TRES MIL·LENIS D'EUROPA és, doncs, un text a rellegir en la seva complexitat. Com que es tracta d'un text prou gruixut, potser millor seria dir que és un llibre 'de consulta'. Però de consulta imprescindible si no volem caure en els tòpics més suats o, encara pitjor, si no volem estar descobrint com a suposades novetats, idees que estan en circulació des de fa molts i molts segles.